

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI Nr. 24

14 IUNIE 1925

In acest număr: *Spectrul revoluției de Octavian Goga*; *Descântec, poezie de D. Ciurezu*; *Politica noastră economică de P. Nemoianu*; *Presa românească din Ardeal de Alexandru Hodoș*; *Oaspeții de Teodor Murășanu*; *Reforma monetară de I. D. Protopopescu*; *Literatura de după războiu de Al. Lascăr-Moldovanu*; *Săptămâna politică: Iazz-banțul dela Cameră*; *Protestări telegrafice; de Ion Balint*; *Gazeta Rimată: Unde ești? de Miică Mandolină*; *Insemnări: Gheorghe Dima*; *Informatorii*; *Succesiunea*; *Omul-premiu*; *Panait Istrati antisemit*; *Calea revoluției*; *Cărți noi*, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Spectrul revoluției

Povestea e răsuflată, adevărat, cu toate acestea mai scoate capul din când în când, ca să recadă iarăși tot mai uzată la camera de vechituri...

Revoluția!...

La un an odată, se plimbă vreme de-o săptămână prin coloanele ziarelor temuta lozincă. Ca de obicei, o pun în circulație paraponisiții, în ajunul vacanțelor, ca un argument de „ultima ratio” în fața unor perspective de foame îndelungată. Ciudat lucru însă, parola nu vine de jos, ca un strigăt de revoltă, din adâncimile în care se fierb viitoarele descărcări vulcanice. Nu! Din nenorocire, glasul acestor obișnuiți nu se aude și ponoasele lor se ridică așa de rar la suprafață. Chiotul amenințător îl lansează cu o consecvență de calendar fericiții din vârful piramidei, și ca ironia să fie desăvârșită, agitatorii în materie cei mai tulburați sunt și rămân tot supra-sătuii, atunci când li se contestă legitimitatea apetitului de mâine.

Potrivit deci formulei consacrate, nu e nici o mirare, că din galeria pitorească a partidului național apare din nou învălit într'un greu abur de bucătărie spectrul... revoluției. Mai deunăzi, la *Dacia*, i-a dat drumul d. Argetoyanu, între două consilii de administrație, pronunțând teribila sentință: „Ferească Dumnezeu ca omul de ordine să se puie în capul disordinei”. Înțelegeți, că dictonul a fost lapidar, și având în vedere figura ascetică a revoltatului care-o rostea, impresia a fost din cele mai fulgerătoare. A venit apoi gazeta *România* care și-a întreținut pe cei una sută douăzeci de cetitori ai săi direct cu subiectul amintit. Valorosul organ a vizat persoana Regelui și a pronunțat cuvinte îngrijitoare la adresa Dinastiei. Lucrurile însă nu s'au oprit aici, avalanșa a crescut. Foița dela Brașov, care persistă în a se chema *Gazeta Transilvaniei*, tresare dintr'o veșnică adormire

și e foarte slobodă la gură. Adăugați la toate aceste atitudinea recentă a dlui Iorga. Fostul apostol e de-o vreme încoace în plină erupțiune, barba-i fiutură, brațele-i tremură, și cascadele de vorbe se prăvălesc fără început și fără sfârșit.

Și cu toate acestea nu va fi nimic.

Mulțimea aruncă la o parte, sceptică, orice chemare la violențe și adunările tribunilor iau tot mai mult aspectul unor congrese de esperanțiști. Care să fie pricina acestei atmosfere de depresiune? Să fie oare „amorfă“ în adevăr, massa, așa cum o califică nu de mult fostul nostru coleg dela ministerul de Interne? Nu cred, fiindcă la multe ocazii ne-a dovedit contrarul prin pilde vii de impresionabilitate și însuflețire chiar. Să nu mai fie realmente grele nemulțumiri în sufletul cetățenilor dela orașe și dela sate? Din păcate nici astfel de presupuneri n'am putea risca, fiindcă sguuirile economice prin care trecem și ocrotirea de care ne împărțășim sunt departe de-a fi alinat suferințele.

Atunci de ce nu se mișcă nimic și de ce amenințarea cu „revoluția“ e pur și simplu vorbă de bălcu, fără rost și fără consecințe? Lucrul e limpede și e la mîntea tuturor. Mai întâi, fiindcă instinctul sănătos al poporului nostru refuză astfel de rețete și-al doilea, fiindcă chiar dacă exasperarea l-ar sili să le admită, cum nu e cazul, oamenii care se laudă azi cu ele nu inspiră nici o încredere. O clipă, vă rog, priviți tabloul în față și pe urmă prăpădiți-vă de răs! Admirați societatea de primejdioși carbonari care vor de-slânțui prăpădul împrejurul nostru. E la frunte dl Iuliu Maniu, îndeobște cunoscutul temperament vulcanic, care o viață întreagă numai de revoluții s'a ținut. Vine imediat ființa de chinuit a dlui Mișu Cantacuzino, care visează de mult o răsturnare a ordinii sociale menită să-l avantajeze după lungi și grele privațiuni. Dl Argetoyanu, firește, e și dănsul în capul listei, inamic născut al exploatărilor burgheze, și-a urzit în parcul dela Breasta planul amănunțit al ohlokrației. Deasupra tuturor ca un strașnic memento, ca un arc întins, stă silueta omului de fier, curajosul N. Iorga, care dela 1907 încoace la toate ocaziile s'a ridicat îndrăzneț și intratabil...

Duceți lista, dacă vreți, până la sfârșit! Scormoniți pe la bănci, pe la fabrici de piele sau de ghetе, cercetați prin consiliile industriilor mai mult sau mai puțin „naționalizate“, cântăriți noroacele care i-au bătut pe neastâmpărații clamanți, și veți admite cu noi două axiome pe cât de implacabile pe-atât de clare: 1) *Nu va fi revoluție*; 2) *Dacă ar fi să fie, n'o face pomenitul consorțiu...*

Punem deci glumind la rubrica umpluturilor aceste năbădăi mălăiețe și în vreme ce ele pocnesc în gol, noi ne batem capul cu rigorile ordinii de mâine, când actualii revoltați ne mai fiind pe arenă, va trebui după vorbele lor să se inaugureze un spirit de autoritate necontestată, pe care nu-l poate da decât munca onestă și dragostea sinceră de soarta celor mulți.

E singura revoluție pe care o cere astăzi țara românească.

OCTAVIAN GOGA

Descântec

„Bună dimineața, lină fântână ;
mulțumescu-ți fie fată bătrână“

Apă,
apă lină,
cu miros de bolbotină,
neatinsă de lumină
nici de umbră de sulfină
nici de gură de albină,
apă,
apă lină ; —

Apă vie ne'ncepută,
în adânc de lut crescută,
în prundiș de piatră suptă,
de senin necunoscută, —
apă vie ne'ncepută ; —

Am venit
cu zori pe gene
și pe tâmpile
cu răcoare de poene,
am venit
în păr cu vânt
și pe glesne
miros reavăn
de pământ,

să-ți descânt,
să-ți descânt ; —

Am un fagure de miere
și pospai de căpistare
și doi stropi gălbui de fiere
și doi ochi plini de durere
să dau vrăjilor putere,
apă,
apă lină ; —

Să m'atingi cu unda-ți lină
să port strae de lumină
și argint de lună plină,
să mă speli cu apa tu,
soarele de-o scăpăta
să răsară'n calea mea,
să mă speli cu apă'ntoarsă
să par lumilor frumoasă
ca o floare când se varsă,
ca un luger ce se'ndoaie
c'un mărgean curat de ploaie,
ca o vână grea de apă,
ce căuș în prund își sapă,

*unde cerbul pe'ntuneric
îngenunche și s'adapă.*

*Iar urâtul meu să-l duci
în adâncuri de bulbuci,
ori în scorburi mari de nuci,
ori în volburi de răscruci,
ori cu blestemul de cucu
să-l aduni și să-l usuci
peste lunci
să mi-l arunci, —
să nu vadă brâu de fată
nici cămașe'nrăurată :
să nu vadă ochi visând
nici sôn tânăr tremurând.*

*Și pe gândul meu curat,
luminat,
ca argintul strecurat,
Ion vederile să-și plece
și'n adâncuri să le'nece
ca'ntr'un val cu apă rece.
Ca'ntr'un iaz fără de fund
unde tainele păirund,
unde foile s'ascund,
unde liniștea se'nbină
cu polei de lună plină
și cu miros de sulfină, —
apă lină,
apă lină...*

D. CIUREZU

Politica noastră economică

— Cum sunt ocrotite interesele românești. —

Cititorii acestei reviste sunt desigur lămuriți asupra directivelor care ar trebui să domineze politica economică a Ardealului. Din frământarea noastră de fiecare zi, animată de dorința de a croi o soartă materială și socială mai bună elementului românesc supra-apăsător, s'au desprins clar cele două principii care ne-au mai rămas: încurajarea agriculturii și a micii industrii. Cea dintâi, fiindcă deocamdată este singurul razim neclintit al stăpânirii românești în general, iar cea de a doua fiindcă ne deschide porțița unei viitoare penetrațiuni a elementului românesc, atât de imperios reclamată în înstrăinatele orașe ale Ardealului. Cu vremea, n'ar fi exclus ca din această categorie din urmă să poată lua naștere și marea industrie românească de mâine.

Adevărul acesta elementar, care ar putea să convingă și pe cei ce nu examinează decât foarte superficial structura economică și socială a Ardealului, nu a avut darul să răzbată până în cercurile noastre oficiale, cele dintâi chemate să înregistreze necesitățile vitale ale unei provincii. Judecând după actele care emană din sfera acestor cercuri, ni se pare că ele nici nu bănuiesc adevărata situație a noilor provincii, căci altfel nu le-ar lăsa inima să aducă dela o zi la alta măsuri care se lovesc cap în cap cu suprema interese românești. Lăsând deocamdată alte considerațiuni la o parte, ne vom ocupa de politica guvernamentală ce se desfășură în domeniul industriei și comerțului, polul de nord al economiei noastre naționale, pe care întâi trebuie să-l cunoaștem, și numai apoi să-l cucerim.

Pașind pe acest teren, constatăm încă odată, că cele trei mari expedițiuni organizate până acum în această direcție au dat un *fiasco* complet. Cea dintâi lovitură aplicată Ardealului românesc a fost aceea venită din partea politicii militante, care a naționalizat și mai naționalizează numeroasele consilii de administrație dela izvoarele Tisei și până la Dunăre, prin cei mai proeminenți fruntași politici. Operația a adus celor interesați atâtea beneficii, încât ne vine a crede că ei înșiși ne-au sugerat această idee. Urmarea, din punct de vedere românesc, a fost că pe această cale s'a evitat mai sigur adaptarea la sfera de

interese reale a Ardealului devenit parte integrantă din o țară românească unitară și omogenă. A urmat apoi al doilea mijloc, nu mai puțin fericit, acela al cointeresărilor bancare, al cărui trist bilanț se poate vedea în imensul cimitir al concordatelor forțate, unde zac întru Domnul vreo 200—300 milioane, bani românești, fără ca din această enormă comoară să se fi împărțit, măcar sub formă de salariu, un singur român ardelean. Plătind acest strașnic tribut, politica noastră economică merge neîntrerupt pe același drum, pregătindu-se de al treilea asalt. Ne gândim la activitatea *Creditului Industrial*, al cărui rost, până în momentul de față, se confundă cu acela al marelui industrii minoritare, indiferent de repercusiunea pe care ar avea-o această atitudine asupra românilor ardeleni, pe spinarea cărora se fac toate aceste experiențe și nădejdi deșarte.

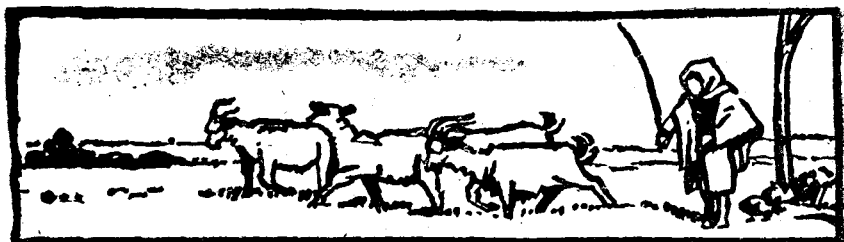
De câte ori ne-am ocupat de mersul politicii noastre economice, totdeauna am ajuns la concluzia, că salvarea noilor provincii în mod real nu poate veni decât tot de la elementul românesc, oricât de slab înarmat ar părea el astăzi. Experiențele atât scump plătite de până acum ar fi trebuit să convingă pe oricine, că numai prin puterea capitalului românesc, de altfel mult prea insuficient, nu se poate croi o altă soartă noilor provincii, care nu fac nici mai mult nici mai puțin ca jumătate de țară. E nevoie de multe alte elemente în acest scop, printre care locul de frunte îl ocupă: *ocrotirea curajoasă a capitalului intelectual național, atât la graniță cât și în interiorul țării; întărirea materială grabnică, metodică și conștientă a elementului românesc pe toate căile, dar mai ales a micii industrii*, care s'ar putea transforma într'un instrument de mare valoare, dacă i s'ar acorda importanța cuvenită. Aceasta este, credem noi, singura cale reală la care ar trebui să recurgă cel dintâi guvern condus de obiective naționale, în loc să rătăcească cu expediții riscate în câmpiile pline de ghețar ale economiei noastre.

În loc de a îmbrățișa această firească direcție, guvernarea românească continuă să cultive vechile greșeli, cu un elan vrednic de o cauză mai bună. La metodele amintite și cunoscute până acum mai adaugă și altele, animate de același spirit. Legea pentru reorganizarea Camerelor de Industrie și Comerț, care va intra în vigoare pe ziua de 12 Septembrie viitor, pare a fi menită să închidă și cea din urmă portiță din calea afirmării elementului românesc din Ardeal, expunându-l în mod iremediabil la discreția marelui industrii streine. Noua primădie ce se ivește pe orizontul noilor provincii este cu atât mai mare, cu cât reorganizarea ridică această ramură de producție la rangul de cel mai influent factor după ministerul de Industrie și Comerț. În viitor, Camerele de Industrie și Comerț vor aduna întreg materialul statistic necesar la îndrumarea politicii economice generale; ele vor aviza asupra măsurilor ce trebuiesc luate în politica vamală; de ele va ține chestiunea învățământului profesional, etc. Chiar și atribuțiunile cari mai demult aparțineau administrației propriu zise în baza noii legi vor trece asupra consiliului viitoarelor Camere. Prin urmare, această instituțiune va deține întreaga pulsație a vieții noastre economice, sub toate raporturile.

Până aci n'ar fi nimic de zis. Nu suntem partizanii crelării unor așezăminte fără atribuțiuni, dar ne îngrijorează felul constituirii lor. Consiliul viitoarelor Camere de Industrie și Comerț, care vor fi o instituțiune cu caracter particular, se va alcătui pe bază electivă. Așa fiind, orice cunoscător al stărilor din Ardeal poate să prevadă cine va fi ales în acest consiliu, mai ales că elementului românesc i s'a fixat *a priori* un rol limitat peste care nu poate trece, tăindu-i orice posibilitate de a se impune. Din moment ce pe seama micii industriei, singurul nucleu românesc mai important, s'a fixat o proporție de 20%, e clar că nu departe de aceasta va fi reprezentarea noastră în general. Membrii de drept și cei numiți — tot atâția viitori candidați în consiliile de administrație la instituțiunile bancare și industriale streine — și dacă vor mări întrucâtva proporția numerică, ei nu vor fi de mare folos adevăratei politice românești. O sporire pe altă cale a reprezentării elementului românesc nu se mai poate decât pe cale de tranzacție cu marea industrie și marele comerț strein, care ne va cere noi sacrificii fără un echivalent real. Astfel, din mila legislației românești, la șapte ani dela marea unire, contururile politicei noastre național-economice se desemnează astfel: o îndrumare centrală cu dl Totisz Rudolf, românul de nuzanța ortodoxismului galițian în consiliul de administrație al „Creditului Industrial“ la București, cu dl Szana Zsigmond în consiliul Camerei din Timișoara și cu frații Renner la Cluj înconjurați de verii și cumnații lor în proporție de 80%. Elementul românesc din Ardeal poate dormi liniștit pe amândouă urechile, căci destinele lui sunt încredințate în cele mai bune mâini!...

Dacă așa trebuie să se conceapă o politică animată de spirit național, atunei ne rugăm să fim șterși, iute și de grabă din rândul adeptilor unui asemenea naționalism neofit. Noi preferăm să bătătorim drumul cunoscut, acela rudimentar care a dat ființă acestei țări, și credem singurul merit să o și conserve. Din acest colț de primitivism al nostru vom ch'bzui, ca și până acum, ce măsuri vor trebui luate împotriva plutocrației moștenite dela un regim dușman, ca și în contra naționalismului de fațadă, nu mai de fațadă, fie autohton, fie dela București.

P. NEMOIANU

Presă românească din Ardeal

— Frânturi dintr'o conferință publică —

Există, fără îndoială, o poezie a trecutului. Gândul nostru al tuturor, întorcându-se cu anii înapoi, scormonește adese ori în negura vremii, cași cum ar încerca să adune încă odată laolaltă cioburile strălucitoare ale unui scump vas, pentru totdeauna sfărâmat. În urna grea a aducerilor aminte au picurat destule lacrimi, destulă fiere și destul sânge; am lăsat în urma noastră destulă suferință. Dar, de aci, din pragul de acum al vieții, iluziile spulberate ne mai zâmbesc mereu, și răspândesc același parfum amăgitor. Ele ne mai înșeală astfel, încă odată, de dincolo de mormânt.

Ați cunoscut cu toții, de-a bună seamă, nenumărate mostre din acel „laudator temporis acti“, — cum îi zice scriitorul latin, — pentru care, se înțelege, cea mai ideală epocă din istoria omenirii e aceea când avea el douăzeci de ani.

Nu voi cădea, la rândul meu, în această greșală. Mai întâi, pentru că epoca în care am avut douăzeci de ani o fi fost ea epoca înfrigurată a realizării unui ideal, — dar n'a fost o epocă ideală. Pe umerii noștri prea fragezi simțeam cum apasă pova a unei sarcini uriașe; în ochii noștri îngrijorați abia începuse să lucească atunci nepăsătoarea flacăra a tinereții; în preajma noastră, tot mai stărui-toare, se îmbulzeau semnele furtunii celei mari. Dintre cei cari au avut de-odată cu noi douăzeci de ani, mulți își numără cu îngrijorare firele cărunte la tâmplă. Alții au semănat cu oasele lor albe întinsul câmpurilor de bătaie. Nu, nu; nu mă simt în stare să nutresc păreri de rău după ceasurile acelea... Apoi, mai este un al doilea motiv, să nu fac aici, și acum, un elogiu prea aprins al zilei de ieri. Știu, că sunt persoane cu foarte multă greutate, — și nu vreau să vorbesc numai despre greutatea care se apreciază în cântar, — cari sunt gata să jure, că „era mai bine“ subtrănită fost stăpânire dușmană neamului nostru, pentru motivul, foarte apreciabil dintr'un anumit punct de vedere, că pe vremea aceea chilogramul de crumpene nu costa decât cinci crei-

țari... Sunt de acord, deci, cu toată lumea, să recunosc că în afară de unele mici avantaje de ordin personal, nimeni dintre noi n'are dreptul să regretre trecutul.

Povestea neamului nostru, în acest colț de țară, e o poveste tristă. S'o mai reamintesc, ar fi de prisos. Intunecatul tablou a fost reconstituit, de-atâtea ori, de mâini mai meștere. Și apoi, cel puțin un colț din amintirea lui mai stăruiește încă în sufletul fiecăruia. Ce să regretăm, prin urmare? Oribila mașină de maghiarizare în care se silea să ne bage, în mod legal, politica școlară a contelui Apponyi? Ce să regretăm? Brutalitatea calculată a jandarmilor cu pene de cocoș, acești șampioni fără rival ai manierelor elegante? Furia cu care ni se batjocoreau cu orice prilej limba românească, tricolorul românesc, credința românească? Porecla de valah rău miros tor, care ni se arunca de trei ori pe zi? Ce să regretăm din trecut? A fost un vis urât. A jînut o mie de ani. Nu se va mai întoarce niciodată. S'a luminat de ziua.

* * *

Și totuș, încercând să înfățișez acum o fâșie din problema presei românești din Ardeal, despărțind-o după gândul meu în trei aspecte diferite: ce-a fost, ce este și ce-ar trebui să fie, nu pot să nu răscolesc cenușa, caldă încă, a unor timpuri de glorie.

Ce a fost presa ardelenescă în trecut? O pagină de eroism. Ce este astăzi? Câteva foi răzlețe, risipite în bătaia vântului. Ce va fi în viitor? Nimeni nu poate să arunce într'o cumpănă fagăduiala zilei de mâine...

Presa românească din Ardeal a fost, de-alungul viiforoasei sale existențe, o presă luptătoare. Gazeta era aici mai mult decât o tribună; era o bucată de tranșee, în adâncul căreia sclipeau armele, totdeauna ascuțite, ale rezistenței noastre naționale. Și, în această semeață cetățuie ziaristul era un ostaș. Un om de credință. Un om de sacrificiu. Un îndrumător.

Pe acest pământ al onestei noastre sârccii a lipsit o industrializare a tiparului. Gizetăria n'a putut să ajungă o întreprindere comercială. Nici capitalul internațional, care scotea capul prin alte părți, n'a îmbrățișat o asemenea păgub asă ramură de activitate, și nici vânătorii de câștiguri ușoare nu s'au aventurat prin aceste locuri, ca să speculeze produsul convingerilor altora. În Ardeal, presa a fost, de când s'a pomenit răsărind de subt modeste tiparnițe de provincie, o mărturisire publică a credințelor celor care o scriau. Ea se zămislea, ca să spunem așa, în familie. Fără interpuși, fără musafiri nepoftiți, fără samsari. Erau, nu mai încapc îndoiială, multe lipsuri tehnice în acele coloane cinstite. Reportajele erau mai puțin senzaționale. Telegramele nu se tipăreau cu litere de o șchioapă. Caricatura lipsea cu desăvârșire. Și inimănuî nu i-a trecut prin minte, la *Telegraful român*, de pildă, să ofere ca premiu credincioșilor săi cititori, o casă la Poplaca sau cinci iugăre de vie la Ighiu... Mijloacele de răspândire, pe vremea aceea, erau mai modeste.

O perfectă unitate de simțire se călea însă, în focul aspru al luptei, între ostașii aceluiaș steag. Se iveau, poate, stângaci și sfioși, prea mulți diletanți pela redacțiile foilor zilnice sau săptămânale dela noi, dar meseriașii condeului lipseau. Nu se prăseau lefegiii opiniilor neîmpărtășite. Nu s'au pripășit nici când, pe aici, călimări gata să se închirieze celui dintâi venit. N'am cunoscut speța aceea de mercenari ai condeului, gata oricând să treacă, pentru un blid de linte, în tabăra de *vis-à-vis*... Gheorghe Barțiu, Iosif Hodoș, Aurel Murășianu, Ion Slavici, — cel de-acum treizeci de ani, — Ion Russu-Șirianu, Valer Branisce, Vasile Goldiș, Ion Moța, Octavian Goga, erau plămădiți din alt aluat. În scrisul lor, ca în oglinda unei ape vii, un neam întreg își recunoștea chipul propriilor sale năzuințe.

Asemenea „gazetari de legea veche” au apărut, în vâltoarea războirei noastre din cele din urmă decenii, și la *Tribuna* dela Sibiu, și la *Gazeta Transilvaniei* dela Brașov, și la *Drapelul* dela Lugoj, și la *Românul* dela Arad, și la *Libertatea* dela Orăștie. Ziaristica nu era o meserie. Era un apostolat. Gazeta nu era o marfă, era un dar sufietesc. În paginile ei restrânse, gazeta aceasta aducea cu sine tot ceea ce putea interesa societatea noastră, cu orizonturile ei închise, străduindu-se, bineînțeles, să aducă știri cât mai dese despre activitatea politică a conducătorilor, să facă loc cât mai larg preocupărilor culturale, și mai ales, să țină în neconțință priveghere spiritul de solidaritate în mijlocul puținilor noștri, cărturari. Luptând cu multe greutate, această presă a trăit zile de netăgăduită strălucire, reprezentând într'o atât de largă măsură curentele de simțire ce străbăteau organismul nostru național, încât cineva care ar încerca o reconstituire a mișcărilor din ultimii cincizeci de ani, n'ar putea-o face, fără să răfoiască cu pioasă încordare paginile îngălbenite ale foilor de pe vremuri.

* * *

Această presă românească a Ardealului dinainte de războiu a fost sugrumată, prin preajma anului 1916, din porunca contelui Tisza, și n'a mai putut să reînvie decât odată cu largirea hotarelor. În clădirea monumentală a României-întregite, ca în legenda meșterului Manole, am îngropat o jertfă scumpă nouă tuturor.

Pentruce a fost nevoie de acest deces, cine ar putea să spună? Un motiv trebuie să existe, cu siguranță. Rămâne să-l deslușim, dacă putem.

Gazeta de altădată n'a putut să dispară decât din două pricini. Sau că n'a mai fost cine s'o scrie, sau că n'a mai fost cine s'o citească. Fără glumă, nu văd altă explicație. *Tertium non datur*. Și amândouă presupunerile sunt întemeiate. Mai întâi, e foarte adevărat, că în desvoltarea ziaristică ardelenestă anii războiului au săpat o prăpastie. Vechia ei tradiție a fost oprită pe loc, și firul n'a mai fost înodat acolo de unde se rupsesse. Colegiul preoților noștri flămîni au lăsat focul sacru să se stingă. Și cum ar mai fi putut să-l apere de ucigătorul uragan al vremii? Deci, presa românească din Ardeal, a doua

zi după adunarea memorabilă dela Alba-Iulia, nu s'a mai clădit pe vechile temelii, ci pe altele noi, care, se vede treaba, n'au mai fost atât de solide. Acolo unde ardeau altădată focuri pe culmi, vestind o permanentă primejdie obștească, abia mai licărește, pe ici pe colo, candela unei convingeri... Apoi, nici publicul nu se mai apropie de gazetă cu sufletul de altădată. N'o mai așteaptă cu evlavie. O răsfoiește din obișnuință. E altceva.

Însfârșit, mai trebuie să însemnăm o a treia împrejurare. A descălecat în Ardeal, odată cu Dorobanțul român, și presa dela București. Evident, că după satisfacerea, aproape în întregime, a aspirațiilor noastre naționale, după realizarea unității noastre politice, care n'a fost decât un fruct al unității noastre sufletești, era firesc lucru, ca centrul de greutate al vieții noastre culturale să rămână tot în vechiul Regat. Așa fusese și mai demult Cuvântul scriitorilor români de dincolo de Carpați se risipea pretutindeni, până în casa celui mai sărman popă dela țară, și nimeni nu se mai îndoia, în acest colț de pământ oropsit, că „soarele românismului la București răsare”. Nu ne vom închide deci, tocmai noi, a căror luptă pentru întărirea ideii naționale o cunoașteți poate, nu ne vom închide tocmai noi între zidurile chinezești ale egoismului provincial. Suntem și noi de părere, că societatea românească de dincolo de Predeal, având în ultima jumătate de veac cu totul alte posibilități de dezvoltare pe tărâmul literar, pe tărâmul artistic, pe tărâmul științific, va rămânea, cel puțin pentru o generație, forța intelectuală călăuzitoare a românismului de pretutindeni. Din nefericire pentru toți, despre gazetele care ne sosesc dela București, — despre cea mai mare parte din ele, — nu se poate spune același lucru. Și să nu credeți, că acestea sunt cuvinte pizmașe, ca acelea pe care le-ar rosti, de pildă, proprietarul unei mici prăvălioare părăsite împotriva luxului magazin, pe care o concurență copleșitoare l'a deschis peste drum. Nu e o chestiune de concurență. Dar presa de dincolo de Munți, marea presă cotidiană a Capitalei, trece și ea printr'o perioadă de decadență. La masa unde scria altădată C. A. Rosetti sau Mihail Eminescu, s'au instalat astăzi niște confrați de-ai mei, pe cari eu însu-mi nu-i cunosc prea bine, căci n'am reușit încă să le descifrez toate pseudonimele. Această presă nu poate să placă Ardealului. Îi contrazice toate obiceiurile de altădată, toate preferințele, pe cari, cred eu cel puțin, n'a avut când să le renege cu desăvârșire. Ardealul întreține însă această presă, o citește și o plătește. Pentru un singur motiv. N'are, deocamdată, alta.

Căci pasiunea de a ne intoxica cu cerneală de tipar s'a cuibărit prea adânc în noi înși-ne pentru a o mai putea tămădui vreodată. E un îndărătnic viciu social, întocmai ca deprinderea fumatului, sau ca desbaterile parlamentare. Singura îndulcire la care avem dreptul să râvnim sunt discursurile scurte, — cum va fi și conferința aceasta, — și tutunul de calitatea întâia. Adică, e mult mai preferabil să consumăm o presă hrănitoare, decât una care ne primejduiește sănătatea.

Iată pentru ce vom pomeni, mai târziu, și despre ceace ar trebui să fie gazetele dela noi.

Ziarul cel mai proaspăt, ieșit de subț teascuri în patru, șase sau opt pagini, vestind explozia dela Pirotehnice, ultima expoziție de pictură cubistă, viitoarea interpelare dela Cameră, — sau altă nenorocire de acest soi, — a devenit și la noi, nu demult, un fel de surrogat intelectual, care potolește râvna de a ști a unei bune clientele, alcătuită din câteva sute de mii știutori de carte. (Analfabeții dau și ei, adesea, un respectabil procent de reporteri la marile cotidiene, nu alcătuiesc însă decât o însemnată minoritate de cititori). Deci, cetățeanul României întregite, fie că s'ar găsi la Caliacra, fie că și-ar alege domiciliul la Oradia Mare, cere ziarului de toate: informații politice, lămuriri financiare, bătaia din Parlament, cele din urmă isprăvi ale lui Terente, — muncit necontent de o nepotolită curiozitate, gonit din urmă de o inutilă grabă. În acest bazar al actualității, fiecare cuvânt e sgomotos, îndrăsnit și senzațional. Dacă e posibil, — e și adevărat. Dar aceasta nu e, pentru toți profesioniștii tiparului zilnic, o condiție indispensabilă. În cinci rânduri scurte, la o rubrică specială, ne-am pus în curent cu teoria lui Einstein. (Până și spațiul unei gazete e relativ!) Pe alte două coloane ni se dau amănuntele celui mai recent scandal politic. Însfârșit, pe o pagină întreagă să lăfăiesc exercițiile de stil ale unor domni, nu totdeauna cu actele în regulă, cari s'au instalat, cam fără voia dumneavoastră, macagii ai opiniei publice în România întregită. Totul, aici, e superficial, agresiv, și — schimbător. Dar, în acelaș timp toate gusturile sunt satisfăcute, toate partidele politice sunt slujite, toate curiozitățile sunt potolite, pentrucă vânzătorii aceștia de opinii pe care cu toții îi încurajăm, își cunosc meseria și marfa se desface fără concurență primejdioasă.

* * *

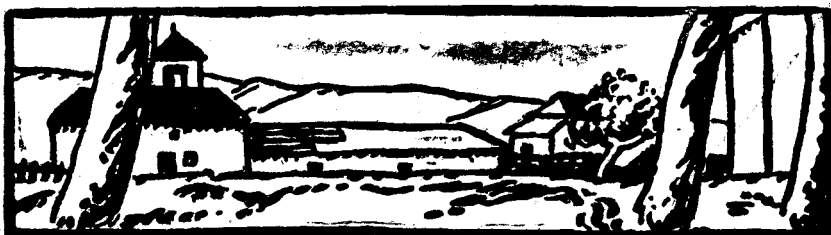
În fața acestei avalanșe de hârtie tipărită, presa românească din Ardeal avea două căi de ales. Sau să devină iarăș ceea ce fost odată, — fiind, firește, pas cu vremea, — sau să se modeleze după tchipul și asemănarea așa ziselor gazete independente dela București. Să mărturisim sincer, în fața tuturor, că presa românească din Ardeal a ales un al treilea drum. S'a pus, cu tot renumele ei de altă dată, la dispoziția luptelor politice. Astfel, nu există astăzi, dincoace de Carpați, afară de una sau două excepții, nici o foaie românească, al cărui steag să nu fi fost închinat intereselor unui partid. Satisfăcând prin urmare ambițiile și vrăjmășiile unui grup restrâns de persoane, — și nu zicem că acele ambiții ori acele vrăjmăși n'ar putea fi justificate, — presa românească din Ardeal a pierdut legătura ei sufletească cu mulțimea; nu mai e ecoul simțămintelor generale; nu mai trezește în jurul ei interesul de altă dată; trăiește o îngrijitoare perioadă de criză. Personalitățile de mâna întâia, retransate acum pe la câteo publicație săptămânală, au dispărut de pe arenă. În locul lor s'a așezat la mesele de redacție o generație nouă, plină de cele mai curate intenții, care se caută încă pe sine însăș.

Suntem la răscruce. Presa românească din Ardeal se face acum,

subt ochii tuturor. Se străduiește să descifreze căile care duc la inima tuturor. Ziarul pe care-l visăm noi înși-ne, aceia care-l facem, ar trebui să îndeplinească anumite condiții. Mai întâi, acest ziar n'ar fi o simplă firmă anonimă, ca orice dugheană cu mărunțișuri. El s'ar înfățișa totdeauna subt conducerea mărturisită a unui om cu rădăcini adânci în inima neamului său, a unui Român de talent, de credință și de răspundere. Numele lui ar flutura ca un drapel pe frontispiciul tribunei dela care ar vorbi, ca altădată, năzuințele unui neam întreg. Apoi, acest ziar ar fi îndrumat de o idee călăuzitoare, răspândită în toate fibrele lui, care i-ar anima fiecare svâcnire de viață. Nici tergi-versări, nici zigzaguri, nici șurubărie ocultă, nici transacții bine retribuie între patru ochi. Nici revoltă democratică, plătită cu cinci lei linia, nici reportaje politice cu tarif de mică publicitate. Ci o lozincă unitară, ramificată ca o pânză de lumină asupra tuturor domeniilor vieții publice, care să pulseze pretutîndeni și totdeauna, subt forme neconținut înnoite. Slujitorii acestui crez nu s'ar prezinta înaintea hârtiei albe ca niște salaori, purtând în ei tot atât dispreț pentru paginile înegrite cu cerneală, câtă ură sunt în stare să adune împotriva patronului care le exploatează, în chip barbar, cunoștințele gramaticale. Ci, coborându-se în fundul conștiinței, pentru a găsi acolo încrederea deplină a muncii lor, s'ar topi devalma cu ea, purtând fiecare din mica și solidara ceată, modesta lui flamură în vârful unei lănci. Ziarul acesta, publicul românesc nu-l are încă. Și nu e vina lui. Noi făgăduim să i-l dăm într'o zi.

Să-l primiți atunci, ca pe cel mai ales dar al minții noastre, recunoscându-ne nouă un singur merit, acela de a fi regăsit, însfârșit, după dibuiri în necunoscut, drumul cel bun al înaintașilor noștri.

ALEXANDRU HODOȘ

Oaspeții

— Fragment din romanul „Neghină și grâu” —

Ilie Măgură rămase credincios hotărârii luate. Astfel, în fiecare Duminică și în fiecare zi de sărbătoare el își continuă cu foc predicile începute încă în ziua de Crăciun. Cu rezultate mai adânci, deocamdată, din aceste străduinți bune ale sale nu se prea putea lăuda. Dar el se mulțumia și cu efectul momentan pe care îl citia și îl răscolia în ochii mari, înecați în duiosii, ai țaranilor, aproape cu fiecare ocazie. Un singur lucru îl durea încontinuu, ca o lăuntrică și necunoscută sângerare: rătăcirea câtorva poporeni, prin trecerea lor la secta baptistă.

Odată istucni în fața mai multor credincioși adunați la sfat într'o poartă de gospodar. Și aceștia îi răspuseră unanim:

— „Dar bine, domnule părinte, acuma noi suntem oameni fără învățătură, și ne întrebăm și noi ca proștii: ce rău să fie în legea asta nouă?... Învață ea pe cineva la rău? Ba, dimpotrivă, oprește și lucruri pe cari legea noastră le îngăduie, ca de-o pildă tutunul! Apoi ăștia zic, că numai mulțumită cuvântărilor sfinției tale s'au luminat de-au putut apuca în calea aceea a pocăinții...”

Preotul înghiți sec, desperat, și căută un răspuns demn și potrivit. Dar nu găsi, la repezeală, cum să zică mai bine. Îi fu prea mare surprinderea. „Oamenii aceștia poate m'ar înțelege pe dos. Și din ce m'aș strădui să îndrept ceva, mă voi trezi că ruptura se va căscă tot mai tare!...”

Un „frate în Hristos”, odată la un târg, i-a povestit despre un sat pe Arieș, unde se încuibaseră baptilștii tot așa. Credincioșii treceau rânduri-rânduri. O adevărată epidemie. Preotul locului, un bărbat voinic și îndrăzneț, nici una, nici alta, se duse la casa de adunare a sectarilor, puse vijelios mâna pe-un lemn noduros și începu a ciomăgi fără milă și pe „apostoli” și pe „frați”, alungându-i departe de hotarul comunei. N'a uitat însă să le spună cu hotărâre, că-l schilodește pe

cine-l mai prinde cu astfel de lucruri în satul lui... Și preotul acela a avut pace cu această sectă. Parohia și poporenii lui i-au fost înconjurăți pe departe de emisarii *legii nouă*.

E, dar Ilie Măgură nu se putea hotărî să recurgă la astfel de mijloace. Nu, niciodată. Nu se potrivea așa ceva cu firea sa. Singura cale bună și cinstită înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu i se părea numai calea cuvântului... Stăruî deci pe calea aceasta.

Înainte de Paști începuseră spovedaniile. Mare deziluzie întâlni și aici! Îl cercetară abia câțiva moșnegi și tot pe-atâtea babe cu bătrânețea rezimată în cărji.

Exprimându-și din nou amărăciunea, țărani îi reflectară cu surâsuri tainice, creșuri oblice în jurul buzelor, prevestitoare de gânduri rele:

— „Părinte, tot ce faci pentru noi, faci foarte bine. Te iubim ca pe ochii din cap. Dar lasă-ne pe noi mai domol. Avem noi ceva, aici la inimă, care ne înădușă, și până nu ne-am răsuflat odată bine, nu-ți vom putea fi de nici un folos...”

Preotul iar înțelese despre ce-i vorba și rămase gânditor, înspăimântat, ca în fața unei prăpăstii:

— „Să fie cu puțință, ca acea înfricoșată vijelie, pe care oamenii aceștia gronțuroși o așteaptă neconținut, o visează și trăiesc cu ea, prevestind-o cu atâta siguranță, să se deslănțuiască vreodată?!“

Deocamdată nu vedea. Totuș, o nedumerire supărătoare îi fălăia mereu din aripi în dreptul ochilor...

* * *

Reîntorcându-se dela câmp, și printre astfel de gânduri și frământări lăuntrice făcându-și bilanțul unui sfert de an al străduințelor sale duhovnicești, Ilie Măgură tocmai eră să proptească porțița, când fu ajuns din urmă de-o căruță încărcată de preoți.

Căruța se oprî în poarta lui, arătând că vrea să intre în ogradă. Erau preoții din Brusturi, Cătun și Sălcuța. Veniau pentru sinodul de primăvară, care avea loc în ziua următoare.

Cu această ocazie era un obicei care se pierdea în vreme, ca preoții mai îndepărtați să plece de-acasă înainte cu o zi, să poposească peste noapte la preotul din Plopeni și dimineața să pornească cu toții mai departe, spre reședința protopopească în Dealuri.

Ei se coborâră din căruță serioși, glumeți ori sentențioși, după firea fiecăruia, și strânseră cu căldură mâna lui Măgură, tânărul lor „frate în Hristos“.

— „Ne pare bine, ne pare bine, sfințiile voastre“, îngână Ilie Măgură cu o ușoară agitație în sânge.

— „Emil Faur din Brusturi“, își spuse numele un bărbat cu o bărbuță de culoare castanie și ascuțită ca o furculiță.

— „Octavian Brumă din Cătun!“

Acest bărbat avea o față uscățivă, o barbă rasă și țepoasă, dând în alb, dar o îmbrăcămintă, civil preotească, de-o curățenie exemplară și o eleganță de oraș în gesturi și mișcări.

— „Avram Vifor din Sălcuța“, fu al treilea oaspe, un trunchiu

de om strașnic, fără barbă și fără mustață, osos la față și având două dungi pronunțate de cele două părți ale ochilor lui mari și abătuți.

Introduși în casă, oaspeții repetară aceleași prezentări către Tinguca, care tocmai isprăvisese cu Vorel, înfășându-l și legându-l în frânghii, așezat în căruciorul lui alb și ușor, ca un pomișor înflorit.

— „Poftiți, sfințiile voastre, luați loc, și vă rog să vă simțiți bine la noi!”

— „De trăsură și cai vom avea noi grijă! Vă rog, să fiți liniștiți” — stăruie Ilie Măgură, silindu-se să și arate, prin toate gesturile și vorbele, plăcerea de-a-și servi oaspeții cari i-au nemerit la casă.

Mulțumind mereu, preoții aprinseră țigarete, îmbiindu-se și trecându-și reciproc tabacherele, și se ușuraseră de paltoane. Legară apoi un început de conversație, în care, întreținându-se mai ales cu tânăra preoteasă, căutară partea de slăbiciune a mamelor, laudându-i puisorul înainte de toate.

— „Odată la an e și pentru noi o bucurie... Că, să vedeți doamnă, drumul ăsta la Dealuri, pentru noi e o adevărată sărbătoare. Dar las' că nici nu ne strică. Mucezim în vizuinile noastre!... Buni să ne roadă moliiile. Zău! Mai convenim, mai schimbăm o vorbă, o idee; ne mai primenim sufletele...”

— „Ee, s'au dus convenirile frumoase de pe vremuri!... observă părintele Brumă. Ce vremuri, Dumnezeule, ce vremuri! A trecut tot ce-i frumos!”

Ilie Măgură trecea grăbit dintr-o cameră în cealaltă, pentru a pregăti o mică înfruptare oaspeților.

Discuția, cu aluzii sentimentale la vremuri apuse, luă în curând o seriozitate și o violență de păreri și de contra păreri, și deoparte și de alta, cum nu au mai văzut și nu au mai auzit niciodată coapsele și bătrânele grinzi de lemn ale casei parohiale din Plopeni...

— „Cum o iei! zise Vifor. Au trecut vremurile care odată erau frumoase, și poate au să vină altele, cu mult mai frumoase!? Trăim zile când nu poți să știi ce ne aduce ziua de mâine!”...

— „Mai știi? Cred și eu tot așa”, — întări Faur.

— „Dumneata, părinte Măgură, cum crezi, mai vine ori nu mai vine binele în lume?”

— „Vine!” strigă din plin piept acesta, așezând pe masă o cană cu vin. Aroma băuturii, proaspăt trase din butoiu, se răspândi gădăitoare în casă.

— „Ee, binele la care faceți aluzie sfințiile voastre, cum să nu vină? Înțeleg și eu că trebuie să vină. S'ar putea altfel? Imi pare rău... Dar eu mă gândiam... mai știu și eu la ce mă gândiam?!.. La sinoadele noastre de primăvară, ținute odinioară în Dealuri; la farmecul drumului până acolo, altădată; la tinerețea care s'a dus și cu ea s'au dus toate!” crezu de cuviință să se explice Brumă, lăsând să-i fluture un zâmbet bun și duos pe fața uscățivă.

— „Apoi, da, astea pot fi spuse foarte bine, și sentimental. Astăzi însă, unul, numai unul poate fi binele care trebuie să vină. Am presimțirea că el este pe drum, vine și nici nu-i departe”, înțepă Vifor cu vorba.

— „Curioasă convingere, hotărât, să nu te superi, părinte Vifor, ești mai tânăr ca mine... Înțeleg să fii plin de însuflețire, un vizionar înflăcărat, dacă vrei. Dar să nu-ți pierzi pământul de sub picioare niciodată! Uite, la ce mă gândesc: dacă dumneata socotești lucrurile atât de trandafirii acuma, după pacea dela Buftea, când Rusia e scoasă din luptă și e în plină descompunere, jur împrejur liniște.. înțelegi?! Acum să vezi lumea în culori atât de optimiste? Mă întreb: cum ai putut vedea, tot dumneata, lumea, în August din 1916? Ba, să mă ierți încă odată, însă convingerile frăției tale nu mi se par destul de întemeiate...”

— „Fleacuri, părinte, fleacuri! Să ierți și dumneata. Principala întrebare este: s'a terminat războiul? Nu! Ei, vezi, nu! În acest fapt zace întreg secretul convingerilor mele nebune...”

Ilie Măgură crezu că e potrivit momentul să intervină și, cu o observație scăpărătoare, trecu discuția pe alt teren.

În casă plutiau spirale de fum de țigarete, care se aprinseră și și se stinseră mereu. Rotogoalele de fum păreau o fină pânză de paianjă, oprită în loc, la o anumită distanță, în jurul capetelor celor patru preoți.

Tincuța își puse la încercare toate calitățile ei de bună gospodină, cum îi plăcea lui Măgură să-i zică uneori. Servi o masă copioasă, care ținu până târziu de tot. Se consumă o considerabilă cantitate de vin, printre glume, printre discuții și amintiri... Se epuizară subiectele de discutat. Nu mai găsiu nici argumente „pro” și „contra”, așa cum învățară pe vremuri în Seminar. Dar buna dispoziție a tuturor se ținu la nivel tot timpul.

Numai când limbile începură să se împiedece câte puțin, se păru că va interveni o schimbare, și, ca veselul conviviu să nu cadă în scăpări supărătoare, se va ridica masa. Dar Vifor se aplecă puțin la urechea lui Măgură, șoptindu-i ceva, în vreme ce Faur conversa cu Ticuța; apoi Vifor se ridică și se uită la Brumă cu căldură. Această mișcare a lui ținu la nivel atmosfera mesei tot restul timpului.

Bătrânul Brumă se tulburase o leacă. Îl birui puterea vinului. Trecuse într'o dispoziție vădită, pe care rar și-o dădea la lumină și pe care i-o cunoșteau, tot așa de rar, numai „frații” din imediata vecinătate.

A fost deajuns deci o aluzie, o vorbă a lui Vifor, spusă cum trebuie, pentruca Brumă să-și reverse sufletul într'o exuberanță de amintiri, de anecdotă și pățanii cu spirit...

La urma tuturor, apoi, el își cântă cu patimă, cu energie elementară, cântarea din tinerețe, pe care o cântă regulat la fiecare convingere de această natură:

*„Astăzi virtuții belice străbune,
Fii lui Marte de pe valea Rodnei
Știu să 'nsofească a doua „Rediviva
Virtus Romana”.*

*Sălteze Blajul, mica noastră Romă,
Braşovul antic, cu tine Beiuşe,
Că pot întinde mâna de frăţie
Sofului june...“*

Eră vechia odă scrisă pentru liceul grăniţeresc din Năsăud, atât de gustată într'o vreme. Cântarea fu ascultată de cei prezenţi în o tăcere de biserică, cu uşoare şi aprinse tremurări de inimă. Brumă avea un glas bătrânesc, dogit, dar plăcut, însuflător de duioşie şi tristeţe.

Când mântui cântarea, toţi ascultătorii isbucniră într'un ropot de aplauze, ridicând un pahar de vin în sănătatea lui. Apoi bărbaţii îi strânsură mâna cu dragoste, iar Tincuţa îşi arată plăcuta impresie ce-i-o produse prin o frumoasă înclinare a frumosului ei cap.

— „Vezi, ăsta-i Brumă, când ai norocul să-l găseşti în voile lui. Rar, ce-i drept. Dar minunat! Îţi spun eu, pe onoarea mea“, — se aplecă din nou Vifor şi în dreapta şi în stânga...

Iar când se potoliră cu toţii, şi când se făcu întunec şi în casa parohială din Plopeni, a trebuit să fie târziu de tot. Tincuţei însă şi lui Măgură li se păru că timpul ar fi sburat aievea. Nu-şi puteau aduce aminte de când nu mai petrecură clipe atât de plăcute...

TEODOR MURĂŞANU

Reforma monetară

Moneta fiind un instrument de schimb și un măsurător al valorii, una din însușirile de căpetenie ale sale e fixitatea. O monedă trebuie să fie stabilă, și creditul e cu deosebire bazat pe stabilitatea monetară. Mai toate țările din lume, cu deosebire cele civilizate, au adoptat aurul pentru fabricarea monetei lor, deoarece aurul e materia care asigură maximum de stabilitate instrumentului de schimb și de măsurătoare al valorii.

Țările, care din cauza războiului au fost nevoite să adopte circulațiunea de bancnote cu curs forțat, caută toate să revină la circulațiunea aur, circulațiune în care biletele de bancă sunt convertibile în aur la cererea detentorului. Unele din aceste țări, la care deprecierea biletului de bancă n'a depășit 10% din valoarea nominală, precum sunt Anglia, Elveția, Olanda, Suedia, sunt pe cale să revie la convertibilitatea *al pari* al biletelor, deoarece acestea și-au recăpătat cursul valorii nominale. Alte țări, la care deprecierea biletului a fost așa de mare încât perduse peste 99% din valoarea nominală, precum au fost Germania, Polonia, Austria, reforma monetară s'a făcut înlocuind vechea monedă prin una nouă, bazată pe aur, biletul de bancă putând fi convertit în metalul prețios la valoarea nominală. În fine, țările care se află între aceste două categorii, și la care biletul de bancă a pierdut mai mult ca 10% din valoarea nominală însă n'a scăzut sub 99%, cum e bună oară Franța, Italia, Cehoslovacia, România, etc., tind către o stabilizare a monetei lor de hârtie, neputând sau nereușind să o ridice la valoarea nominală.

Pentru țările din această din urmă categorie nu există altă soluțiune practică decât stabilizarea biletului de bancă, prin înlocuirea lui cu o monedă convertibilă în aur, după o perioadă mai mult sau mai puțin lungă de stabilitate.

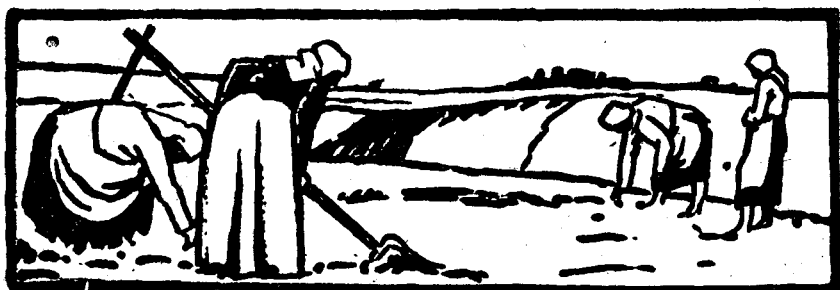
Toate aceste soluțiuni se bazează pe aur. Trebuie, așa dar, ca băncile de emisiune să dispună de un stoc de aur pentru a putea plăti biletele ce se prezintă la ghișeurile lor, în caz că țara a admis convertibilitatea biletului în aur, sau să domine piața devizelor pentru ca să mențină fix cursul bancnotei, în caz că n'au admis convertibilitatea biletului în aur.

În primul caz, cantitatea de aur necesară unei bănci de emisiune este mai mare ca în al doilea caz. În practică, din experiența căpătată în cursul secolului trecut, se cerea ca stocul de aur dela băncile de emisiune să nu fie mai mic de 33% de cât stocul biletelor în circulație. De obicei proporția se învârtea cam împrejurul a 50%. Acest stoc servea ca să echilibreze balanța plăților țării în momentele când ea devenea deficitară, ca să menție minimum de aur cerut de uzul pieței naționale și ca să alimenteze obiceiul de teaurizare al publicului deținător de bancnote. În caz de panică retragerea aurului dela institutul de emisiune spre a fi teaurizat lua de multe ori proporțiuni destul de mari, ceea ce forța direcția acestor instituțiuni să țină un stoc foarte important de aur.

În cazul al doilea, când valoarea bancnotei era menținută nu prin rambursarea ei la prezentare la ghișeurile institutului de emisiune, ci prin politica devizelor care consistă ca institutul de emisiune să cumpere și să vândă devizele aur tot de-auna pe acelaș preț, cantitatea de aur necesară e mult mai mică, putându-se cobori până la 15 ori 20% din biletele în circulațiune. În adevăr, în acest caz aurul nu servește decât pentru echilibrarea balanței plăților, și atâta tot. El ne-circulând, nu alimentează stocul monetei metalice de pe piața națională, și nu poate fi teaurizat de persoanele susceptibile panicelor. E adevărat, că detentorul de bilete de bănci poate cumpăra devize aur pe care să le teaurizeze. Aceasta însă n'o poate face decât un număr foarte restrâns de persoane, care au o cultură economică destul de dezvoltată ca să aprecieze valoarea unor devize străine. Marea massă a deținătorilor de bancnote nu cunosc de cât teaurizarea în moneta metalică, sau cumpărarea de obiecte materiale.

Pentru țările sărace în aur, sau care și-au pierdut stocul de aur în timpul războiului, e recomandabil să adopte politica devizelor de cât cea a convertibilității biletului în aur. Cum ele trebuie să cumpere aurul pe care nu'l pot produce, și cum această cumpărare n'o pot face de cât cu produsele muncii naționale, e bine ca ele să și procure minimum de aur necesar politicii devizelor, de oarece aurul în el însuși nu e o bogăție productivă, mai ales când doarme în pinișele institutului de emisiune. Cu excesul de muncă națională să și procure instrumente de producțiune, care să îi permită intensificarea producțiunii și prin urmare dezvoltarea economiei naționale. A ține o cantitate mare de aur peste ceea ce e necesar menținerii stabilității biletului de bancă e o greșeală, și nu e scuzabilă decât pentru țările foarte bogate, care nu știu să și plaseze excedentul producției lor.

I. D. PROTOPOESCU

Literatura de după războiu

Privind arta de după război, rămânem nedumeriți de ravagiile făcute de noua concepție de artă, concepție în care sălășluște cel mai desfrânat și inestetic sensualism. O mare parte din literatura din zilele noastre este o sfruntată minciună, o sfruntată prefăcătorie și o goală sensualitate, îmbrăcată adeseori în forme literare desăvârșit greșite. Însăși limba este siluită în acest joc netrebnic și fără sens. Deschidă oricine ce cărți de literatura de azi va voi, și din o sută va găsi desigur nouăzeci și nouă pline de cel mai nerușinat sensualism și de cele mai inculte greșeli și de limbă și de stil. Cei mai nechemați oameni sunt acei care morfolesc literatură românească de după război. Dacă în aspectele de dinainte de război, arătam că literatura așa zisă nouă se găsește în complectă debandadă, — despre literatura de după război trebuie să spunem, că în mare măsură se găsește în complectă decădere morală și estetică. Dacă, cel puțin, pretențiile estetice ar fi ținute în seamă; dar nu: literatura de după război, în marea ei majoritate e o gogoasă de săpun, care înșală pe naivi și ne pervertește sănătatea morală, degustându-ne de artă.

La observațiile făcute în capitolele, precedente relativ la literatura noastră, nu vom adăoga, în ce privește literatura de azi, decât că toate defectele ei au fost mărite în proporția în care au fost mărite toate celelalte aspecte sociale, din pricina efectelor morale ale războiului. Poezia nouă de după război e mai rea, mai cinică, mai inestetică, mai fără rost, mai sensuală, mai lipsită de vreun crez, mai internațională, și deci mai hibridă și mai inferioară, decât cea dinaintea de război; iar așa zișii literați de modă nouă nu sunt altceva decât niște simpli farsori, în majoritatea cazurilor, care își fac din artă o tarabă de scopuri de preponderență artistică, siluind bunul simț și cuviința... Pe de altă parte, o adevărată și sănătoasă critică de artă ne lipsește aproape cu desă-

Din volumul „Revoluția de Măine“, apărut de curând.

vârşire, — critica ce se face astăzi nefiind în mare măsură decât o critică de coterie, de trib, de clan literar. Toată această critică se rezumă în laudarea celor din clan și negrirea sau abandonarea totală a celor din afară de clan. Lesne se înțelege unde tinde această critică, — dacă i se poate spune așa. Când va apărea adevărata critică, critica mare, nepărtinitoare și bazată pe însuși spiritul nostru specific românesc (ale cărei începuturi se văd și azi în mișcarea acelor care-și dau seamă de adevărul spuselor noastre), atunci va începe și adevărata literatură românească de după război. Până atunci, urlă pretutindenți *falsificarea și străinismul*, — mulți din cei cari diriguiesc azi arta fiind cu totul străini și neînțelegând nimic din esența specifică a spiritului nostru românesc. Ba mai mult: neînțelegându-l, îl disprețuiesc și-l amestecă în imoralitatea adeseori cinică a vieții lor. Și uneori mai rău: îl înțeleg și totuși îl înjosesc pentru atingerea unor nemărturisite scopuri meschine de preponderență de rasă. Amănunțite studii asupra literaturii și criticii de azi ar dovedi temeinicia spuselor noastre.

În orice caz, în literatură mai mult ca oriunde, se observă acea dure-roasă îndepărtare dela cursul normal al spiritului nostru colectiv românesc, — de aceea și criza este așa de culminantă în această ramură de activitate sufletească. În mod vădit și intenționat, se dă literaturii noastre de după război o îndrumare spre *internaționalizarea ei*, adică spre distrugerea ei. Literatura care se face astăzi, în multe cazuri nu mai are un caracter propriu al ei, o trăsătură specifică a ei, care să-i fie sprijinul cel mai temeinic, — nu se vede nicio legătură între spiritul colectiv din care ar fi trebuit să porceadă și între cuprinsul ei. Această artă vagabondează *pe deasupra* spiritului nostru colectiv. În loc ca arta să fie floarea aleasă care să sugă seva ridicată din adâncul rădăcinilor pomului nostru social, — ea nu este decât floarea de carton lipită capricios pe crengile acestui pom, și nevând nimic comun cu el, decât doar aparența înșelătoare. Aceste flori de carton false și netrebnice sunt pieritoare, iar literatura care se împăunează cu ele merge grabnic spre declinul ei. Odată cu literatura intră în descompunere și limba, care este siluită în chip feroce de acești noi preoți ai artei acesteia fără sens și fără rost în societatea noastră. După cum mă dispensasem să aduc probe când vorbeam de rapturile ce se practică azi pretutindenți pe spinarea banului public, ele fiind cunoscute de toți, — tot așa în chestia siluirei limbei potesc pe oricine poate cefi revistele și jurnalele noastre, să se convingă personal de acest fapt. Mai cu osebire în limbajul poetic, ineptia și nesocotința sunt la largul lor în ce privește nepriceperea și maltratarea limbei. Pretind, cei care fac astfel, că *occidentalizează* limba, — de fapt nu poate fi vorba decât de-o vădită neputință de a pricepe sensul intim al limbei și rostul ei bine hotărât în lumea noastră sufletească. Iși închipuiesc, că limba e ceva care poate fi transformat după capriciul oricărui îndrăcit nesocotit, căruia i se năzare cine știe ce ciudățenie, — iar nu că ea este o emanație — una singură și anumită — a spiritului unui neam. Și după cum nu poți schimba, în fatala lor cauzalitate, nici aibastrul *necesar* al cerului, nici forma, culoarea, gustul și toate celelalte caracteristice ale unui anumit fruct

eșit dintr'o anumită plantă, — tot as'fel nu poți schimba nimic din esența și aspectul limbii, care, în chip fatal, nu pot fi decât unele anumite și nu altele voite de noi. Că limba, și prin ea literatura, cum am mai spus, pot fi modificate și superiorizate prin diferite influențe străine, acest lucru e un adevăr prea simplu pentru a putea fi contestat, — și nu e în intenția noastră să pornim cruciadă în contra acestor influențe, cu o singură condiție: ca înrăurirea să se facă dela spiritul unei rase, la spiritul adevărat al celeilalte, iar jocul aceasta, care în orice caz trebuie să fie un joc de simpatie, să fie, în același timp, și cinstit schimbat între cele două puteri spirituale. Vreau să spun: fără nici o intenție de ege-monie culturală de nici o parte, — ci, pur și simplu un joc liber, natural și bazat pe raporturi de simpatie. În ultimul timp s'au fost auzit unele glasuri trufașe, ridicate din chiar mijlocul organismului nostru social, din partea unor minorități etnice, care afirmău nu știu ce superiorități de rasă. E rău că se face așa. Acest lucru distruge una din condițiile asimilării culturale: simpatia, — și fără ea, nimic nu se poate face. Intre părțile compunătoare ale trupului nostru social se sapă tot atâtea prăpăstii, — și apropiere — deci coeziune — nu mai poate fi. În loc de afirmări de superiorități, — să facem afirmări de simpatie și de re-cunoaștere reciprocă.

Și să nu se credă, că dacă facem aici *critica* relilor organizației noastre obștești, aceasta ar însemna că nu avem și cu ce ne lăuda, că n'am avea puterile noastre și meritele noastre. Nu. Dar nu despre aceasta am vrut să vorbesc aici. Istoria neamului nostru și cultura specific românească de câteva sute de ani mă opresc de a mai adăoga ceva, în această privință.

Prin urmare, greșit cred literații cei noi, că dacă schilodesc limba, aceasta însemnează că o occidentalizează, superiorizând-o. Ei nu fac, în realitate, decât operă de siluire neputincioasă.

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Săptămâna politică

— Fapte și comentarii —

„Jazz-bandul“ dela Cameră

După toate probabilitățile, aceștia rânduri vor vedea lumina tiparului în ziua când se va închide, — însfârșit! — sesiunea Corpurilor legiuitoare. Cortina de tăcere a vacanței cade de-asupra unui spectacol care n'a fost totdeauna întăritor. Câteodată, nici măcar amuzant...

Nu vom face acum, în grabă, un bilanț amănunțit al atâtor interminabile și agitate ședințe. Va veni, se înțelege, și rândul acestor socoteli, căci se cade a fixa, sub ungh'ul larg deschis al intereselor obștești, rodul legislativ al unor svârcoliri parlamentare de aproape nouă luni. O constatare preliminară putem să facem însă de pe acum. O constatare care se impune cu puterea de convingere a unei simple axiome. O constatare pe care n'avem nevoie s'o destilăm aici, în alambicul complicat al argumentărei, căci ecurile ei clare se aud la fiecare colț de stradă. Iat-o. Fără îndoială, de pe urma celor mai proaspete ciocniri dela Cameră ne-am ales cu o reală slăbire a prestigiului Parlamentului, intrând tot mai adânc în conștiința populară convingerea, că incinta din Dealul Mitropoliei nu e un loc de discuție, unde e justificată chiar o izbucnire de patimi pe seama unei idei mântuitoare, ci un soi de bălci al supărărilor personale, în care orice parazit al votului universal are dreptul să acopere cu țipătul lui nearticulat cel puțin o ședință întreagă a Adunării.

E de ajuns să reamintim aici o singură privesițe, pentru a ilustra toată povestea. Ziarele favorabile opoziției național-țărăniște a acordat toată atenția memorabile scenei menită să simbolizeze în drumul spre triumf al democrației române un act de curaj cel puțin egal cu luarea Bastiliei. Știți cum s'au petrecut lucrurile, căci toți citiți *Adevărul*, ori *Lupta*, ori *Cuvântul*, ori măcar *Neamul Românesc*. Era cu prilejul modificării regulamentului Camerei. Ședința se ridicase. D. Gr. N. Filipescu, cel mai bun amic al dlui N. Iorga, adusesse de-acasă clopotul dela poartă, cucerise fără luptă fotoliul prezidențial, și se instalase acolo, în locul dlui M. Gh. Orleanu. D. Diaconescu dela Bacău, dat afară

din partidul țărănesc pentru motive inavuabile, ocupase banca ministerială, ridicându-și picioarele pe pupitru, chipurile în semn de dispreț. D. dr. Lupu vorbea dela tribună, ca la „Dacia“, și întocmai ca Mirabeau, lansă la adresa tiranilor cunoscuta sfidare: „Suntem aci prin voința poporului, și nu vom ieși decât prin forța baionetelor“. În cuprinsul Adunării, răzvrățiții aleși ai națiunii, cu trâmbeți, cu bastoane și cu coarde vocale, puseseră stăpânire pe bănci, tropăiau din picioare, se răsteau spre un adversar imaginar, și, ca un act de supremă îndrăzneală, cântau (vorba vine!) „Veșnica pomenire...“ Deodată, în mijlocul gălăgiei, s'a făcut tăcere, și cineva a rostit, cu glas solemn, că „guvernul a căzut“.

Guvernul, însă, vai! nu căzuse. Se dusesse, pur și simplu, să se culce. Iar bățăioasa opoziție-unită, ca școlarii cari sar pe bănci în lipsă dascălului, își îngăduise această reprezentăție, mulțumindu-se cu mai-muțarea unui ridicol act revoluționar. Apoi s'au răspândit, fiecare pela casa lui...

Protestări telegrafice

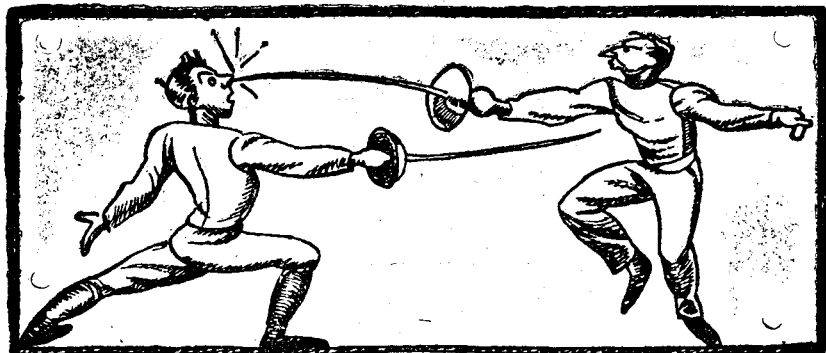
În această atmosferă de scandal fără consecințe s'a închis Parlamentul. Deacum încolo, năbădăioasa coaliziție nu mai poate striga decât la sala „Dacia“. Acolo, orice s'ar spune, e o rezonanță mai slabă ca subț cupola Camerei...

Dar, înainte de a porni mai departe cu campania de răsturnare, triumviratul Iorga-Mihalache-Maniu a adresat o ultimă protestare telegrafică Regelui, în înțelesul că nici partidul național și nici partidul țărănesc nu recunosc noua lege administrativă. Odată mai mult, această împrejurare s'a însărcinat să arate, că cele două grupări din opoziție nu mai au nicio îndoială asupra soartei care le așteaptă. Nu recunosc legea administrativă, pentru că sunt încredințați că nu vor avea prilejul s'o aplice. Se pare, de altfel, că în improvizata tabără național-țărănistă a ieșit biruitoare pe toată linia concepția d-lui Romulus Boilă din Dicio-Sân-Mărtin: *tabula rasa*. Mozaicul de partide, în fruntea căruia cu atâta plăcere s'a înfipt noul director al *Universului Literar**), s'a avântat așa de mult pe povârnișul negației, încât el însuși nu mai știe ce păstrează și ce dăruie din vraful de legi rămas pe urma guvernării actuale. Ne închipuim sincer, că dacă prin imposibil cărma țării s'ar depune în vanitoasa mână a d-lui N. Iorga, cel puțin doi ani ar trece, până când veselul Consiliu de miniștri ar rezolva, între Bădăcini și Vălenii de Munte, complicata problemă de guvernământ: ce se desființează, și ce rămâne?

Până atunci, dnii N. Iorga, Iuliu Maniu și I. Mihalache invită pe Suveran, prin telegraf, să nu sancționeze legile votate în Parlament. Delicată îndeletnicire de vacanță! Ea va avea, nu mai încapă îndoială, toate rezultatele dorite...

ION BALINT

*) D. N. Iorga. (N. R.)

GAZETA RIMATA

Unde ești?

— Romanță nouă pe mot ve vechi —

Domnului Iuliu Maniu

*In zadar, în largul zării
Peste tot am întreat,
Nimenea pe'tinsul țării
Incă nu m'a luminat,
Dacă tu tot mai trăiești,
Unde ești? (Bis)*

*Prin palatul lui Boilă
Pând'n fund am răscolit,
Lumea îmi plângea de milă,
Inșă, vai! nu te-am găsit,
Nicăiri n'ai apărut,
Te-am pierdut! (Bis)*

*Jorga-ți face semn din barbă
Și te strigă prin vecini,
Te-a căutat o zi prin iarbă
Desperat, la Bădăcini,
Și-apoi iar la București,
Unde ești? (Bis)*

*Lupu sus pe baricadă,
Cu mulțimea ține piept,
Vorba lui parcă-i o spadă
Când ridică brațul drept...
Numai tu nu zici nimic,
Taci chitic! (Bis.)*

*Până și Argetoianu
Cu Madgearu s'a 'mpăcat,
Și 'ndemnați de Brătășanu
In incintă s'au pupat,
Numai tu mereu lipsești,
Unde ești? (Bis.)*

*Ciceo Pop cu fața suptă,
A pornit în cap, stegar,
Toți dau iureș și toți luptă
La guvern să vie iar,
Numai tu aștepți tăcând,
Până când? (Bis.)*

*Honigman, în toată țara,
Reporterii și-a trimis,
Până nu se 'nchee vara
Vrea un rezultat precis:
Dacă tu tot mai trăiești,
Unde ești? (Bis.)*

MITICĂ MANDOLINĂ

Fost ghtarist la „Trei ochi în plapumă“

INSEMNĂRI

† Gheorghe Dima. — L'am văzut pentru cea din urmă oară, în colțul unei loji, asistând la o reprezentație a Operei române din Cluj. Frumosul bătrân își purta cei șaptezeci și opt de ani ai săi cu aceeaș sobră eleganță a gestului și cu acelaș inteligent surâs al ochilor, — din vioiciunea cărora nimeni n'ar fi putut să bănuiască preludiul apropiatului sfârșit. După o lungă și rodnică muncă, i-a fost dat lui Gheorghe Dima să se stingă, fără prea multe pregătiri pentru drumul veșniciei, în plină vigoare a puterilor sale. E un desnodământ mai puțin trist decât altele.

Numele lui Gheorghe Dima va rămânea pentru totdeauna legat de începuturile creatoare ale muzicii culte românești. El reprezintă, în desfășurarea spre culme a năzuințelor noastre artistice, cea dintâi încercare serioasă de a cristaliza în tiparele unor lucrări de o valoare universală minuna-

tele accente ale melodiilor populare. Prin urmare, una din cele mai prețioase contribuții estetice, într-o perioadă de privilegiat diletantism. Străduindu-se să fixeze elementele caracteristice ale unei balade românești; topind din nou, cu un rar simț al compoziției, motivele vechi noastre muzici bisericești; armonizând, cu precizie îndemnată, o serie întreagă de cântece populare; dând el însuș scrieri originale, solid construite, de o nobilă inspirație melodică și cu multă pricepere orchestrate, Gheorghe Dima a reușit să creeze multe opere de o clasică perfecție și de o evidentă trăinicie, pe care nu amorul nostru propriu național le va fixa în cadrele realizărilor nepieritoare, ci talentul, sigur pe mijloacele sale, ale aceluia care le-a dat viață.

În amurgul sforțării sale pline de roade, veneratul meșter al cântecului românesc a fost chemat dela Brașov, și

i s'a dat conducerea primului Conseruator de muzică din Ardeal. N'a fost numai un omagiu firesc de prețuire și de recunoștință, această numire. Gheorghe Dima a luat asupra sa, cu toată inima, noua însărcinare ce i-s'a dat, și, cu incontestabila sa autoritate, care știa să îmbrace forme atât de plăcute, a pus în serviciul tânărului așezământ toată puterea neostenitului său idealism. Iată pentruce, dintre toți cei care l au înconjurat, ieri, cu dragostea lor, nu e niciunul care să nu-l plăgă, astăzi.

De-asupra mormântului său încă proaspăt, risipim și noi câteva flori albe, în amintirea unui suflet de adevărat artist. Ce grea trebuie să fie tăcerea, pentru cineva care a iubit cu atâta patimă calda împerechere a sunetelor!..

Informatorii. — Au trecut mai bine de treizeci de ani, de când Caracudi, colaborator cu schimbul la diferite gazete de opoziție, descindea agale pe malul lacului Cișmigiu, pentru a-și ticlui acolo, în liniște, destăinuirile sale senzaționale cu privire la convorbirile în doi dintre regele Carol și răposatul Ion Brătianu. De-atunci, noi ne lărgirăm hotarele, ne schimbăm regimul constituțional, ne înprospătarăm partidele, dar, se vede treaba, sămânța excelentului reporter nu s'a stărpit. Rămâne de văzut, dacă tinerii săi confrați își culeg și acum informațiile tot în mica insulă-restaurant de la „Monte Carlo”, sau și-au ales, pentru inspirație, un alt local de consumație. Ceeace e sigur, e că nu se lasă mai pe jos. Și ei știu tot.

Ei știu, din fir în păr, ceeace d. general Averescu „a declarat unui intim al său”; ei știu până în ultimul amănunt, „ce angajamente are d. Ion I. C. Brătianu”; ei știu, pe de-asupra, și

„ce gândește Suveranul”. Ei lămuresc zilnic opinia publică, pe câte trei și patru coloane, asupra tuturor secretelor vieții noastre politice, — pe care, se înțelege, n'are de unde să le ghicească modestul cetățean din Mizil, dar pe care le dibuiesc totdeauna fără greș copiii cu călimară ai domnilor Honigman și Grauer, foști vânzători de cremă și șireturi de ghețe pe trotuarul drept al străzii Lipscani! Intr'adevăr, felul în care numiții redactori dela *Lupta și Adevărul* își combină chilometricile reportaje, unde se înregistrează cu cronometrică exactitate fiecare „aranjament” de culise și fiecare „conversație particulară” dintre oamenii politici dela noi, — rămâne o taină nedeslegată pentru naiva mulțime. S'ar putea crede, la urma urmelor, că e vorba de oameni care ascultă pe la uși. Dar, cine e în stare să spună, cum ajung ei până acolo, când portarul are ordin să i dea pe scări în jos?

Prin urmare, nu mai rămâne decât o singură explicație... Rețeta lui Caracudi a fost dată în vileag de perspicacitatea drăcească a lui Caragiale, care l-a urmărit într'o după amiază târzie de toamnă până pe sub castanii din Cișmigiu. Ca să suprindem și noi metoda blumenbergilor din strada Sărindar, antipatici epigoni ai aceluia, ar trebui să cutreerăm ceainăriile de pe calea Văcărești, unde nici aerul nu-i atât de pur, nici lebedele atât de albe.

E o urmărire, la care nu ne angajăm...

Sucesiunea. — Gazetele din slujba partidului național, — și sunt, mulțumită honigmanilor, destule, — țin cu orice preț să răspândească în lume credința, că viitorul guvern va fi prezidat de d. general Averescu numai pentrucă . . . așa vrea d. Ion I. C. Brătianu. Spre acest scop, cronicarii cu pseudonim ai dlui Iuliu Maniu nu cruță

nici vremea, nici hârtia, nici imaginația, denunțând presupusa înțelegere dintre cei doi bărbați politici, și aruncând partidului poporului porecla de „opozitie militată“. E nostim, că aceia cari vorbesc de milogeală cu atâta uitare de sine sunt tocmai foștii tachiști, cari nu s'au mai prezentat în fața alegătorilor decât la remorca altui partidi este tocmai dl Nicolae Iorga, care până deunăzi lăuda guvernul liberal prin gazetele din străinătate; și este dl C. Argetoianu, care n'a putut să pătrundă în Cameră decât pe lista dlui general Averescu, — pe care-l insultă astăzi, — și numai după ce au demisionat cei trei candidați mai norocoși decât dumnealui, care intruniseră un număr superior de voturi.

Cât despre intenția dlui Ion I. C. Brătianu de a recomanda Suveranului un guvern al partidului poporului, — noi nu știm nimic. D. George Rozin dela *Lupta* dlui Emil D. Fagure, fiind confidentul preferat al președintelui Consiliului, îi cunoaște probabil gândurile cele mai intime. Să ni se îngăduie, însă, să fim de altă părere. Noi credem, într'adevăr, că cei cari lucrează cu mai multă râvnă în vederea aducerii la guvern a dlui general Averescu sunt tocmai șefii așa zisei coaliții național-țărăniște, care, cu dezordonata lor învălmășeală, nu fac decât să indice ei înșiși soluția crizei politice de astăzi...

Nu e, prin urmare, „opozitie militată“ partidul poporului, ci e unica rezervă pentru ziua de mâine. Amenințările revoluționare ale dlui N. Iorga, ieșirile pornografice ale dlui C. Argetoianu și zăpăceala absentă a dlui Iuliu Maniu parcă nici n'ar avea alt rost, decât acela de a întări și mai mult un adevăr, recunoscut dealtfel de toată lumea.

Iată cine „completează“ în favoarea partidului poporului!

Omul premiu. — În ziarul *Vittorul*, cineva spunea despre d. N. Iorga că e un soi de om-țigare, osândit de soartă să se consume pentru a satisface vișiiu altor. Metafora nu e rea, dar fostul apostol dela Văleni n'o va primi. Obișnuit, de mic copil, cu alt tratament, d. N. Iorga nu se invoiește decât cu o singură poreclă: omul-premiu. În clasele primare, la Botoșani, a fost totdeauna premiant cu cunună. Pe băncila studioase ale Universității a trăit, se înțelege, numai din premii. Națiunea recunoscătoare i a dat mai târziu, ca premiu, o casă la Șosea. (Fără s'o fi câștigat, cel puțin, la *Universul*.) În timpul războiului, familia Brătianu l-a premiat cu puținici de brânză. După război, l-a premiat banca Marmorosch-Blank, cu subvenții . . .

Astfel răsfățat de toată lumea, nu e de mirare, că d. N. Iorga sare în sus de indignare oridecâteori se mai înființează încă un premiu și nu i se dă dumisale. Așa s'a petrecut și cu cele trei premii pentru literatură ale ministerului Artelor, acordate anul acesta scriitorilor Ion Al. Brătescu-Voinești, Mihail Codreanu și Gh. Bogdan-Duică. Cum se poate? Trei premii, și nu s'a rezervat niciunul pentru „marele nostru istoric“? Nici premiul pentru poezie? Nici premiul pentru proză? Nici premiul pentru critică? Deci dl N. Iorga protestează, și nu prin interpuși, ci prin propria dumisale gazetă, la *Neamul Românesc*.

Directorul *Universului Literar*, cuprins dela o vreme încoace de oribila manie a persecuției, crede că numai din pricina unor „anumite adversități“ a fost înlăturat dela împărșeală, și tună și fulgeră împotriva dlui Gh. Bogdan-Duică, propriul dumisale cumnat, ale cărui lucrări, vezi dumneata, „nu justifică prin nimic această înaltă distincțiune“, cu atât mai mult, cu cât erau „alfii“ mai îndrituiți să-l

merite. D. N. Iorga zice „*alții*“ și nu zice „*altul*“, pentrucă, după cum se zice în Dealul Spirei, dsa nu este numai *unul*, ci este *mai mulți*. Prin urmare, propunem să se treacă prin Cameră un proiect de lege, prin care să se prevadă, ca toate premiile, de orice categorie, ce se vor înființa pe viitor, să fie atribuite din oficiu dlui N. Iorga. (La acest proiect de lege, să sperăm, opoziția coalizată nu va mai face obstrucție.)

Deci, ar fi cam așa.

Premiul I pentru înălțime: Nicolae Iorga. (Premiul al II-lea turnul Eiffel.) Premiul I pentru dramă: Nicolaie Iorga. (Premiul al II-lea William Shakespeare.) Premiul I pentru poezie: Nicolaie Iorga. (Premiul al II-lea Mihail Eminescu.) Premiul I pentru barbă: Nicolaie Iorga. (Premiul al II-lea Poseidon-Neptun, zeul mărilor.) Premiul I pentru apostolat: Nicolaie Iorga. (Premiul al II-lea Isus Cristos)

Și așa mai departe...

Di Panait Istrati antisemit. — Așteptăm cu nerăbdare, ca grauerii dela *Adevărul*, cari au lansat cu atâtă gălăgie în România celebritatea norocosului autor al „*Kirei Kiralina*“, să proclame sentința din vârful piramidei lor de hârtie. Di Panait Istrati, umanitaristul, s'a dat cu antisemiții!

Senzaționalul eveniment, care pe noi ne lasă complet indiferenți, a fost înregistrat deunăzi de *Facla* dlui N. D. Cocea, și va produce, cum e și firesc, o mare emoție de-alungul străzii Sărindar. Di Panait Istrati, răsfățatul colaborator al dlui Bubi Brănișteanu, s'a convins că nu e nimic „*mai abject, mai oribil decât un ovrei care se prezintă Costică*“, — aluzie foarte transparentă la dl Costică Grauer, directorul *Adevărului*, — și își mărturisește convingerea, că evreul „*care-și transcrie evreismul pe un nume creștin,*

așa cum s'ar transcrie falimentul pe numele nevestei“, e o primejdie mare. Protejatul lui Romain Rolland a făcut cunoștiință, se vede, în redacția din strada Sărindar, cu destui Nadleri pe care-i chiamă acum Nedelea, cu destui Goldenbergi pe care-i chiamă acum Bogdan Dragoș, cu destui Blumenthali pe care-i chiamă acum Mihai Viteazul. A văzut deci, cu ochii săi, cum Tal-mudul se substituie Cronicei lui Ne-culce, și, sincer cum pare să fi fost totdeauna, protestează.

Sărmanul dl Panait Istrati! Nu-și dă seama, probabil, că el nu-și va mai vedea de-acum portretul la *Adevărul literar*, că nici unul dintre făuritorii de glorie pe care-i demască nu-i va mai găsi un dram de talent, și că s'a isprăvit cu clasicismul proletariatului Di Panait Istrati a fost pus la index. Presa independentă și democrată și-a schimbat părerea despre dl Panait Istrati.

Numai noi, dacă nu vă supărați, rămânem cu aceeaș părere...

„**Calea revoluției**“. — Nu mai e o taină pentru nimeni, că *Lupta* dlui Albert Honigman susține din răspuneri politica partidului național. Pentru a dovedi în chip neîndoielnic această interesantă cărdășie n'avem nevoie de prea multe probe. Simpatia se mărturisește zilnic, pe treizeci și două de coloane, cu literele cele mai variate, și cu inevitabile greșeli de gramatică. Așa se explică pentruce, alături de *Gazeta Transilvaniei* din Brașov și de *România* dela București, *Lupta* a deschis, cu aceeaș violență, un foc susținut împotriva Coroanei. Ba ceva mai mult, făcând exces de zel ca orice neofit, d. Albert Honigman e cel mai bătaios dintre toți adversarii regelui Ferdinand. Distinsul analfabet nu se mulțumește cu restrângerea prerogativelor Suvé-

ranului, ci s'a declarat de-adreptul pentru calea revoluționară.

Intr'un articol iscălit cu pseudonimul său obișnuit: Const. Mille, d. Albert Honigman decretează, sub inspirația dlui Iuliu Maniu, că — „partidele de opoziție nu mai pot fi ținute la lealitate față de Suveran“, și prin urmare — „singura cale de apucat este calea revoluționară și eșirea din legalitate“.

N'avem nimic de zis în fața acestor răfoieli amenințătoare. Aptitudinile pentru revoluție ale șefilor partidului național, le cunoaștem. D. Nicolaie Iorga a făcut dovada calităților sale revoluționare încă dela 1907, când se încuiase în iatac și pusese studenții să-l păzească la ușe. D. C. Argetoianu, cu toate ifosele dumisale de viitor om al dezordinei, nu va trece niciodată dincolo de baricada celor cincizeci și două de consilii de administrație unde s'a cuibărit. Cât despre d. Iuliu Maniu specialitatea dumisale, se știe, nu e răboiul civil, specialitatea dumisale sunt chestiunile de regulament. Cu alte cuvinte nu va fi revoluție, pentru simplul motiv că n'are cine s'o facă. Suntem liniștiți . . .

Un singur lucru ne miră, și am dori să fim lămuriți asupra lui. Iată, e aproape un an de când *Lupta* apare în editura *Universului*, care spre cinstea celor care-l scriu, e un ziar cumpătat și foarte dinastic. Cum se împacă, deci, cele două atitudini? Răsărind din una și aceeaș tulpină, *Lupta* agită steagul revoluției, pe când *Universul* se declară pentru menținerea ordinii. *Lupta* atacă Coroana, *Universul* o apără. *Lupta* e scrisă de honigmani, *Universul* e antisemit. *Lupta* face reclamă dlui Virgil Madgearu, *Universul* refuză să-i tipărească până și numele. *Lupta* injură pe studenți, *Universul* le deschide liste de subscripție . . . Și, în amândouă părțile,

comandă acelaș patron: d. Stelian Popescu.

Nu vi se pare cum ciudată această bifurcare de păreri? Nu credeți, că o clarificare se cam impune? N'aveți impresia, că aici e puțină inconsecvență?

CARTI NOUI. — Horia Teculescu: *Scriitorii ca luptători pentru unirea neamului.* (Biblioteca „Sămănătorul“, Arad, nr. 64. Prețul 5 Lei). D. Horia Teculescu, profesor la liceul „Mihai Viteazul“ din Alba Iulia, publică în acest volum un interesant studiu despre contribuțiile scriitorilor noștri la unirea neamului. Autorul studiază sub acest raport scrisul românesc, începând cu croaicarii, și terminând cu cei mai valoroși reprezentanți ai scrisului nostru de astăzi.

În zilele noastre, când politicianii strigă că meritul întreg al desrobirii noastre le revine lor și numai lor, volumul d-lui Horia Teculescu e cât se poate de binevenit. Îl recomandăm, cu toată căldura, ceticitorilor noștri.

Volbură Poiană : *Ion Burduf* (viața unui copil până în ceasul în care a părăsit școala primară).

Tot în „Biblioteca Sămănătorul“, scriitorul Volbură Poiană publică o frumoasă povestire, sub titlul de mai sus, în care prinde simplu și mișcător viața unui copil de plugar moldovean și a mediului în care crește acest copil îndrăgit mai mult de întinsul câmpurilor și desigururile codrilor decât de pereții școlii din satul lui. Cărticica această scrisă din inimă pentru a merge la inimă va fi, desigur, bine primită de publicul nostru cititor. Mai cu seamă în satele noastre, povestirea lui Volbură Poiană va fi citită cu plăcere.